

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 80. ANULU XII.

Telegrafulu este de doua ori pe septemna: joia si Dumineca. — Prenumeratunea se face in Sabiu la espeditura oiei pe afara la c. r. poste, cu bani gal'a prin scrisori francate, adresate entra espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. car' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu ann 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Sabiu, in 11/23 Octobre 1864.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 3/15 Septembrie 1864.

(Continuare si capetu.)

Mog' a provocandu-se la cele espuse de Puscariu, combate pre Maager totu camu cu aceleasi argumente; ear insinuarea lui Koronka, ca candu diet'a n'aru fi adunata pe basa legala si ca candu legea acest'a aru pote-o sufla unu ventu o combate si respinge o asemenea idea ca gresita. (Koronka reflecta, ca nici pe departe n'a disu acest'a.)

Mog' a cerca a demonstra, ca acest'a se pote deduce din cuvintele lui, si se declara pentru acceptarea operatului comitetului.

Baritiu in cuventu mai lungu espune inalt'a insemnatate ce o are pentru interesele tieriei nostre tramiterea ablegatoru la senatulu imp. Intre aceste interese numera densulu: 1) bugetulu tieriei. Spesele imperiului suntu pe anulu curgatoriu 1864, care este de astadata de 14 luni, 614 mill., veniturile numai 581 mill., va sa dica este unu deficitu in fricosiatu. Mai departe a'ntielesu, ca pe anulu acest'a ne mai ascepta altu deficitu cam de 100 mill., „si acest'a este unu interesu, o cestiune de viétia, la care au sa vorbesca cei 26 deputati alesi in senatulu imp., incatu i va luminá Ddiu si mintea loru.“ 2) Altu interesu de viétia suntu datoriele statului, cari pana 'n Decembre 1863 se urcasera preste 2470 mill., afara de datoriele provinciale urb., garantate prin imperiu, care cu ale Transsilvaniei cu totu facu 522 mill., asiá incatu datoriele statului preste totu trecu preste 3 miliarde. 3) Unu operatu colossalu este reformarea contributiunilor, aflarea unei chei mai drepte, si cu deosebire stergerea contributiunei capului, asupr'a carei'a mai cu séma seracimea „tupa ca din gur'a sierpelui.“ Ací va veni cestiunea contributiunei directe si indirecte la desbatere; aci au sa duca Transsilvanenii tote cunoscintiele loru teoretice si practice si sa aperse interesele tieriei acesteia nefericite, uitate acum mai de 50 ani de toti sántii. Pentruca avemu a ne teme cu totu dreptulu, nu cum-va sa se afle o cheia, carea pentru altii sa fia favoritoare, séu mai bine nu atatu favoritoare, catu mai vertosu drepta, ear pentru noi asupritore, — unu lucru, care se pote intempla pe langa cea mai curata bunavointia.“ Cáci densulu ca membru alu comitetului finantialu s'a convinsu, ca multi aveau bunavointia cátra Transsilvanenii, dar nu le sciéu interesele, pentruca nu le cunoseau impregiurárele. Mai suntu in fine si alte interese vitale, despre cari se lucréza, precum regularea tarifei comerciale, reuniunea de vámi (Zollverein) cu Prussia si cu tota Germania, cestiuni, cari numa in senatulu imperialu se potu resolví, si anume numai cu ajutoriulu ómeniloru de specialitate, pre cari crede, ca-i va tramite diet'a la sen. imp. Asemenea e si cu drumurile de tíera si cu regularea ríuriloru s. a. Densulu si colegii sei sciú, cu ce greutate a potutu scóte Vice-cancelarulu transsilvanu 48000 f., pentru de a se taiá o limba de pamentu in dreptulu Belgradului, cáci se dícea, ca nu mai suntu bani de unde sa se dea. (Voci: Sa audímu! Hören wir!) Presied. observa, ca s'au abatutu dela obiectu; Baritiu se escuza cu aceea, ca a fostu datoriu a espune, cum legea acest'a numai atunci pote sa-si ajunga scopulu, deca diet'a va lua in considerare tote interesele, cari au a le representá cei 26 deputati transsilvani.

Adressandu-se cátra Koronka, reflecta, ca densulu (Baritiu) nu pricepe nici decatu ca ce interese nationale si confessiunale au Transsilvanii sa duca acolo, afara numai deca voru, ca sa se compromita in ochii imperiului si ai Europei intregi, dandu pe fatia rivalitatiele loru nationale si confessiunale. (Bravo!) Dar crede, ca nici ca este in competintia senatului imperialu, a se ocupa cu trebile nostre nationale

si confessiunale. Cu tote acestea densulu tocmai in impartirea tieriei dupa sectiuni vede indirectu respectate atatu interesele nationale si cele confessiunale. „Deca insa cutare si cutare sectiune nu e deplinita, deca partea drepta a casei este inca desiérta, cerulu ne este martoru, ca nici noi din stang'a nici centrulu nu suntemu la acest'a de vina; pentruca de repetite ori ni-amu aretatu dorintia, ca sa-i vedemu in mijloculu nostru.“ Preste totu consimte cu operatulu comisiunei, rezervandu-si a mai vorbi, de va fi de lipsa, la desbaterea speciala.

Cu acest'a desbaterea generala este terminata, si urméza desbaterea speciala.

Proiectulu de lege alu regimului, adoptatu si de comitetu, este urmatoriulu:

Proiectu de lege

despre modulu, in care suntu a se alege prin diet'a Marelui Principatu alu Transsilvaniei deputatii la senatulu imperialu.

Modulu alegerei celoru douedeci si siese de membri, cari in intielesulu §-ului 6 alu legei fundamentale despre representatiunea imperiului din 26 Februaru 1861 suntu a se tramite in cas'a deputatoru senatului imperialu pentru Marele Principatu alu Transsilvaniei, se statorisce in urmatorele.

§ 1. Din cele optu despartiamente, in cari se imparte diet'a dupa § 17 alu regulamentulu de trebi spre prevederea mai usiora a agendelu sele, va alege despartiamentulu antaiu si alu doilea cate patru, despartiamentulu alu treilea, patruea, cincilea si sieselea, cate trei, alu sieptelea si optulea laolalta siese membrii din mijloculu tuturor membriloru dietei prin maioritaea absoluta de voturi.

§ 2. Candu inse intr'unu despartiamentu séu mai multe nu s'aru afla de fatia atati membri, cāti santu necesarii in intielesulu §-ului 33 alu regulamentulu de trebi, spre a pote enuncia conclusu, séu candu ver unu despartiamentu séu altulu n'aru pote ori n'aru voi a intreprinde aceste alegeri din alt'a careva cauza, atunci acelu numeru de membri, care era sa se alega altcum prin unu atare despartiamentu pentru cas'a deputatoru senatului imperialu, se va alege de ins'a-si diet'a din mijloculu tuturor membriloru dietei prin maioritaea absoluta a voturiloru acelu membri dietali, cari iau parte la acesta alegere.

§ 3. Legea acest'a intra in activitate din díu'a publicarei ei.

Titlulu si introducerea se primescu fara desbatere.

La § 1 Macedonu Popu propune a se dice, ca membrii alegendi sa fia cunoscatori de limb'a germana, (Rosz!), motivandu propunerea sea cu aceea, ca cei ce se voru tramite nu numai sa intielega, dar sa si vorbesca limb'a germana, cáci altmintrea nu voru pote apera cu succesulu doritu interesele tieriei, insirate de Baritiu. Se sprijinesce.

Maager propune, ca din sectiunile 6 si 8, cari la olalta alegu 6 membrii, 4 sa se alega din sinulu dietei, ear 2 sa-i alega diet'a din sinulu seu, dar din class'a industriariloru si negociatoriloru. Nu e sprijinitu.

Baritiu recunósce scopulu celu frumosu, ce l'au avutu dinaintea ochiloru Macedonu Popu, dar de ore ce acest'a aru fi o restrictiune a libertatii tuturoru aceluora, cari din intemplantu nu cunosc limb'a germana, de aceea ca o liberalitate din partea dietei n'o pote priimi. Nu este nici o lege, prin carea sa se restringa libertatea limbiloru, si 2 Italiani in Senatulu imperialu au vorbitu in limb'a loru si s'au pusu numai decatu traducatori. Asiá este si 'n Elvetia.

Maager modifica propunerea sea astfelu, ca din sect. VI. si VIII., cari la olalta alegu 6 membru, aceste sectiuni sa alega 4 membri din mijloculu tuturoru membriloru dietali, si apoi inca 2 membri afara de acestia va alege diet'a din

siuulu seu din class'a industriariloru si negociatoriloru. Nu e sprijinitu.

Wittstock in cuventu lungu si forte bine motivatu combate elu insusi (Germanulu I) propunerea lui Mac. Popp, si doresce prin acest'a a areta, ca densulu nu se tine de acei'a, cari voru sa germaniseze lumea prin Reichsrath. Apoi combate si pre Maager, a carui propunere o afla nenaturala, pentruca emana din principie nenaturale, si combate preste totu principiulu, de a se alege deputatii pentru Senatul imp. din sinulu dietei. (Cuventulu e nsotitu adeseori de Bravo si aprobâri.)

Gull inca combate intre dese acclamatuni propunerea lui Mac. Popp ca de prisosu, ba tocmai stricaciösa.

I. Balomirinu se pote multami cu modalitatea trimiterii la Sen. imp., caci acei'a au sa reprezente tota tier'a si catu se pote tote partile tierci, — ceeace dupa proiectulu regimului nu se pote, de ore ce dupa acel'a ablegatii nu se alegu din diet'a ntr'ega, ci din despartiaminte de 20—22 membri. Dar nu consuna nici cu legea fundamentala de statu (din 26 Febr. 1861), carea dice in § 7: (citesce §-ulu.) Deci propune: Diet'a, carea dupa § 17 alu regulamentului de trebi se se imparte in 8 despartiaminte, alege cu majoritate absoluta de voturi din despartiamintele 1 si 2 cate 4, din despp. 3, 4, 5, si 6 cate 3, si din despp. 7 si 8 laolalta 6 membri. Nu e sprijinitu.

Fogaras y pentru propunerea regimului.

Refert. Binder combate si elu indirectu propunerea lui Mac. Popp, caci prin aceea s'aru strimta libertatea alegatoriloru de deputati dietali. Apoi nu se pote suferi, a nu combate si pre Maager, macarca Presied. lu face atentu, ca propunerea acestui'a nu s'a sprijinita.

Mac. Popu retrage propunerea sea.

La votare § 1 se priimesce dupa proiectulu de lege alu comitetului, resp. alu regimului.

§ 2, dupace se citesce in tote 3 limbi, se priimesce fara desbateri.

La § 3. Gaitanu, vediendu, ca in § 1 si 3 s'au priimitu citate, cari nu corespundu impregiurariloru de fatia, ba suntu contrarie decisiuniloru de mai nainte ale dietei, se vede constrinsu a lua cuventu si a propune, ca citarea §§-iloru 17 si 33 din regulamentul de trebi sa se lase afara.

Alduleanu propune: „Legea acest'a intra in activitate in diu'a publicarei eii in dieta.“ E sprijinitu.

Gaitanu observa lui Alduleanu, ca diet'a a decisu odata, ca articuli de lege intra in vigore indata dupa sanctunare, si asiä propunerea lui Alduleanu sta 'n contradicere cu decisiunea dietei. Alduleanu raspunde lui Gaitanu, ca a facutu o reflexiune gresita; caci s'a decisu, ca unu articulu de lege prin sanctunarea p. n. devine lege, dar este intrebari, ca legea aceea candu sa intre in putere obligatore? In §-ulu din urma alu legi pentru santunarea legiloru se dice, ca diu'a, din carea intra in vigore o lege, se hotaresce totdeun'a in lege insasi. —

La votare propunerea lui Alduleanu se priimesce.

Presied. aduce proiectulu la a trei'a citire si observa, ca 'n' testulu rom. si mag. citatulu din § 1. e gresita. in locu de § 26 § 17. Se va indrepta.

Eitel totu aceea a voitu sa observe.

Hanni'a indrepta in titlu: „representatiunea imp.“ in „representanti'a imp.“

Gaitanu propune, a se lasa afara din § 2. alu citatulu § 33 din regulamentul de afaceri, deorece acest'a inca nu este lege priimita. (Pres. observa, ca in meritulu lucrului nu mai pote concede acum desbateri.)

Dupa cari la votare se priimesce articulu de lege in a trei'a citire.

In privinti'a suplicei camerei comere, din Brasiovu se priimesce propunerea comitetului: ca acesta petitiune sa se declare respectata prin conclusulu adusu acum de in. casa in privinti'a acestui articulu de lege.

Cu cari siedinti'a se termina.

Petitiunea Bucovineniloru cãtra Esc. S. Eppulu Hacmanu.

(Continuare din nr. din urma.)

Absolutismului administrativu in provinci'a acest'a s'aru lasa frãulu liberu, si spiritulu bisericeii greco-orientale, alu carei caracteru fundamentalu este constitutiunismulu, aru trebui sa se revolte necurmatu si nesfiitu contr'a unei institutiuni opuse diametralu. Preste aceea acestu absolutismu s'aru areta cu atãtu mai periculosu, cu catu n'aru afla reme-

diu nici chiaru in „Sinodulu generalu“ ce s'aru tine pe totu anulu inir'unu locu principalu alu monarchiei, de ore ce dupa punctulu alu sieseala alu proiectului, ce l'ati propusu Escellentia Vöstra in Sinodulu din Carlovitiu, Sinodulu generalu numai atunci aru fi competente, a statori canone administrative peetru o Biserica particulara cu putere obligatore, deca din partea Bisericeii particulare respective, adica din partea capului ei bisericescu nemijlocitu si a sinodului s'aru recunosce a fi acomodate dupa referintiele proprie ale acestei Bisericeii particulare, si s'aru priimi. Considerandu acum, ca dupa punctulu alu sieptelea din proiectu cei doi Preoti, cari aru fi a se tramite la Sinodulu generalu, de-si oesemnati dupa alegerea Episcopului respectivu, totusi au intr'ensulu numai votu consultativu; si precumpanindu mai departe, ca si Preotii, cari voru fi chiamati la sinodele provinciale, voru ave fatia cu Episcopulu in cause administrative numai votu consultativu; in fine considerandu, ca dupa punctulu 10 din proiectu chiaru si in afaceri curatu administrative indreptarea canonica a mireniloru a participã la sinodele provinciale e supusa indoielei si se reserva unei consultatiuni noue sinodale: in puterea tuturoru acestoru motive si consideratiuni se arata instifiectu pe deplinu presumtiunea ce ese ca resultatu finalu, ca incuviintiarea si sanctiunarea acestoru proiecte aru fi identice cu recunoscerãa unei potestãti episcopesci fara margini, scöse de sub tota control'a si supraveghierea, cu potestate absoluta personala, carea in impregiurari nefavoritore aru trebui sa duca la apriat'a stricaciune a Bisericeii, si incontr'a caror'a chiaru si bratiulu lumescu, legatu incãtuva prin principiulu libertãtii religiuari, s'aru areta in parte nepotinciosu. — Biserica cea izolata a Bucovinei in sa prin acest'a aru deveni in positiunea de a se lipsi de tote folösele, de tote mijlocele de intarire si intinerire, cari isvorescu din alipirea de unu ce intregu mai mare, de a suferi tote inconvenientele izolãrei si ale neajutorintiei si de a sci aterrandu prosperarea sea chiaru si numai de cualificatiunea eventuala a unei singure personalitati, ale carei eveneminte aru influentiã aspru asupr'a stãrei bisericeii. Impulsulu celu preatare de independintia, asiä numit'a „achefalia“, ce se manifestã acum, pentru provinci'a cea mica bisericesca s'aru pote castigã numai prin aceea, candu ea aru renuciã la intarirea sea dinlauntru, la emularea in afara, la tota autoritatea insusu, la tota influenti'a injosu. Si deca positiunea neutrala a acestei bisericeii particulare intre doue nãtuni contrarie aru fi sa arete scopulu eii, de a nu lovi in nici un'a din ele, pe de alta parte in intentunatulu absolutismu nemarginitu cu aceeaasi probabilitate s'aru diari tentatiunea, de a neglege intru asemenea ambe nãtuni in cerculu diecesanu, ori a le sacrificã unei'a a trei'a. De frica, ca sa nu se faca pre nãtionala, aru deveni tocmai antinãtionala. Cãci de orece ambe nãtionalitatile traiescu in pace deplina si neperturbata, se afla in amicia si concordia in biserica si scöla, pazescu cu scumpatate un'a cãtra alt'a principiulu indreptãrei egale: ingrijirea aceea, ca candu prin alaturarea Bucovinei lãnga dieces'a mitropolitana romanãca s'aru pote perturbã cumva pacea acest'a, este de prisosu si imaginaria, cu atãtu mai vertosu, cãci atãtu in sinodulu provincialu, catu si in celu generalu elementulu slavicu aru fi representatu mai multu decãtu de ajunsu. In fine pericolulu, ce nu se pote privi tocmai ca imposibilu, candu biserica particulara din Bucovin'a cu incetulu aru fi sa se contopesca intr'o biserica puternica de alta credintia, o-aru afla lipsita de totu scutulu dinafara si de resistintia cuvenita din launtru; cãci dorit'a autonomia administrativa nemarginita aru departã dela sine orice amestecu strainu si orice ajutoriu prin cuventu si fapta, ce i s'aru oferã. Si astfelu libertatea esagerata a administratiunei episcopesci, achefali'a, aru fi numai unu vehiculu spre darapanare, o cale cãtra perirea sigura.

Deca dar in favorea acestui proiectu de constitutiune, ce porta pe frunte atãtu de invederatu caracterulu nedepinatãtii, si deca anume in favorea unei mitropolii indepedinti in Cernautiu, se arunca in cumpana votulu afirmativu alu clerului bucovinenu, apoi contr'a acestor'a e de ajunsu a observã, ca asupr'a unei cestiuni atãtu de momentöse nu s'a declarat sinodulu provincialu in tota form'a, s'a declarat ci numai o adunare simpla de preoti. Cãci in locu de a conchiamã numai decãtu sinodulu diecesanu completu, la care sa participe de o potriava clerulu si mireni, si care prin urmare sa dee garantiã impartialitãtii si a omilateralitãtii, Consistorulu episcopescu sub presidiulu Escellentiei Vöstre se intari mai nainte prin vre-o cãti-va membri, alesi dupa socotinti'a propria, cari nu se tineau de statulu consistorialu, apoi in siedintieln din 29, 30 si 31 Ianuariu 1861 cerintiele, ce veniau a se substerne inaltulu regimu parte in privinti'a positiunei erarchice a Bu-

covinei, parte în privința trebuințelor economice ale clerului, le formulă după socotința sa proprie în optu proiecte partiale separate, după aceea conchiamă pe 19 Februarie 1861 o adunare compusă din demnitari bisericesci și preoți mireni și monahi, aleși după placu, în număr total de 52 persoane, eschidindu pre mireni dela orice participare, și propuse elaboratul lucratură, și în propuneri și motivări deși încheiatu și găta, nu se slobozi la deșbaterea formală, progresivă separată după materii și sistematice din punctu în punctu, ci mai vertosu dedă numai spre citire proiectulu ce trecea de nemodificabilu, nu concesse asupra materiei și formeii nice o deșbatere seu reflecțiune, decâtu carea fū suprimată de autoritatea mai înaltă, crediū de prisosu a mai desface partea economică a proiectului, cu carea consimțiau toti cei de față, de partea ierarhică organizătoare, despre carea nu erau toti membri de aceeași părere, după cum s'aru fi cerutu pentru esactitatea votului, ci în sfârșitu punctele cetite din proiectu cu pripire demandă a se subscrie prin cei 52 de membri după o singură ședință. —

Precum ținerea unui atare Sinodu parutu pentru de a reprezenta eparchia, asiă și dorințele și hotărârile sinodale presumtive, exprimate pe calea acestă; lovescu deopotrivă în practica bisericească a timpului mai vechiu și mai nou, în concluziunile sinodale ale conciliilor ecumenice, în dreptulu de participare alu mirenilor, în condițiunile și institutiunile unei administrațiuni bisericesci practice și practicabile, în legatură bisericească la aretare legală ierarhică, ce esista încă până la prefacerea cu validitatea legală, a societății religioase gr. orient. din Austriă, în p. n. deciziune din 27 Septembrie 1860, privitoare la înființarea unei mitropolii române, în fine în emisulu ministerialu comitativu dte 30 Sept. 1860, prin care se indegetă procedură respectiva.

Defectuosității compunerii, neajungerei îndreptării acestei adunări de preoți corespunde apoi în adevăr defectuositatea și nepracticabilitatea proiectului de organizare, adoptatu de ea, asupra sistemisării ierarhice a bisericii greco-orientale din Austriă și asupra pozițiunii eparchiei eppesci a Bucovinei înlauntrulu acelei. Deși biserica prin sublimă sea pozițiune e mai presusu de toate diferențele naționale, totuși în interesulu activității sale salutare propriu nu pōte ignoră nici decâtu dorințele moderate naționale. Crearea duoru mitropolii pe basă principiului naționalității, și crearea unei a treia mitropolii aru cuprinde o contradicere flagrantă, carea nu numai ca lovescu în logică, ci chiaru și în privința administrativă practica duce la contradicere pe cătu pagubitoare, pe atâtu și anticanonice, cari servescu numai pentru de a acoperi golitatea contradicerei celei d'antăiu. Adunarea amintita de preoți cercă a neutralisă contradicerea acestă prin aceea, ca propuse a se introduce în biserica greco-orientală din Austriă și anume din Bucovina institutul celu necanonicu, și pe cătu de sumtuos, pe atâtu și de prisosu alu Episcopilor titulari, purcediendu dela presumpțiunea aceea, că candu astfel de funcționari bisericesci, dealtmintea totdeun'a atarnatori de Episcopulu actualu și subalterni, aru potē deveni organe destulu de potinți, cu influința și autonōme, pentru de a potē modifică ori annullă în appellatoriu dispositiunile aduse de Episcopulu actualu în Consistoriu și afăra de Consistoriu. Dar aceea merse și mai departe, taindu administrațiunea eparchială în două și presupunendu despre Episcopulu deadreptulu, ca elu se va substitui prin unu Episcopu titularu, pentru că sa se pōta face appellatiuni in contră sea, seu cu alte cuvinte: Episcopulu în adevăr nu-i este iertatu a fi Episcopu, pentru că sa devina Mitropolitu. Ear decâtu Episcopulu titularu sa reprezente în Consistoriu loculu și potestatea Episcopulu, atunci elu este adevăratulu Episcopu provincialu, ear Episcopulu nu este decâtu numai Mitropolitu fără diecesă, numai cheful alu appellatoriulu într'o eparchia mică cu Episcopu titularu, prin urmare este pentru acestă o sarcină neproportionată însemnată, carea fiindu de prisosu s'aru potē incungiură. Alu doilea Episcopu titularu, dīce adunarea preoților mai departe, aru stă lângă Episcopulu că coadjutoriu pentru lucrările pontificale înlauntrulu diecesei, și totdeodata aru avē ambii Episcopi titulari a reprezenta pre Episcopulu eparchialu atâtu în Sinodulu provincialu, câtu și în celu generalu. E documentatu prin Istoria și se știe în de obște, că mitropolia din Suceavă de multu s'a stramutatu la Iasi, ear episcopia dela Radauti cu multu mai târziu la Cernăuți. De aceea, decâtu, cum credu unii, din stramutarea unu Episcopu se deriva înaltarea ierarhică a Episcopulu remasu, atunci încă înainte cu 200 ani Episcopulu din Radauti aru fi trebuitu sa se radice la rangu de Mitropolitu, — ceace însă nu se potē pentru aceea, căci eră subordinatu mitropoliei din Iasi, mai târziu celei din Carlovitii, cărei a e subordinatu până a-

stadi. Pe temeiulu canoanelor și alu neconținutei praxe bisericesci o Episcopia chiaru și după transpunerea sea conserva titlulu scaunului de pân'atunci și acum parasitu; Mitropolitulu din Iasi încă totu i compete connumele: Mitropolitulu Sucevei, și Episcopulu din Cernăuți connumele de Episcopu alu Radautiului. (Capetulu va urmă.)

Organizarea în Ungariă.

I.

Decandă contele Zichy a ocupatu loculu contelui Forgách în Cancelaria aulică a Ungariei, jurnalele vorbescu neconținutu despre stramutări radicale în administrațiune și justiția, de carea avemu lipsă cea mai mare, decâtu nu voim, că pe lângă procedură de astadi creditulu, care este inimă comerțului, sa se pērdă de totu pe contă și spre daună locuitorilor din țiera.

Nu se știe de siguru, cari și de ce colōre voru fi acele stramutări, căci în asta privință chiaru și jurnalele oficiose vorbescu numai „după cum se aude“ și „se latiescu șaim'a.“

Noi, și dimpreună cu noi credemu că dorescu fiecare ungureanu, magiaru, nemagiaru, că starea de astadi, atâtu în privința politiceii, câtu și în a justiției și administrațiunii sa incete câtu mai cu grabă, va sa dīca: dorim totu stramutare câtu se pōte de fundamentala pentru Ungariă.

Oare cum și în ce modu ne va îndestulă dorința cancelariulu de astadi prin organizarea sea? nu o potemu spune de locu până candu nu o vedemu negru pe albu în totă estinderea sea.

Spunemu însă pe scurtu, ce amu auditu noi despre toate aceste a, și apoi mai la vale ne vomu desfășura ideile noastre în privința stramutărilor.

Se dīce adecă, că înainte de toate, după organizarea nouă a despartimintelor la cancelaria, ce s'a și întemplat, va urmă curia regescă în Pestă, adică tablă regescă și tablă septemvirală, cari la noi suntu în genere județie în instanța a două și a trei; după cari apoi voru urmă cele pentru instanța prima.

Precum se vorbiă, organizarea curiei regesci aru fi fostu astfelu, cumca curia, că unu foru centralu (căci numai în Pestă este) sa se desfășureze, și în loculu acesteia sa se înființeze mai multe foruri de apelatiune prin țiera, și în privința resedinței cu privire firescu la numărulu, economiă, și comerțulu locuitorilor, adecă: eră sa se introduca împărțirea țierei întregi după sistemulu repausatu alu lui Bach.

Cancelariulu însă aci îndată dedă de o pedece atâtu de mare, câtu astadi multi credu, că din organizarea proiectată cu toate ca nu esista nici unu barbatu sanetosu ba capetînă care aru pledă pe lângă organizarea de astadi, nu va fi nimic; căci cei ce se tinu mortisii de dreptulu istoricu în toate, unde apă o potu mană pe mōră lor, au facutu o opusțiune atâtu de mare, câtu suntu gata mai bine a se retrage dela activitatea publică, decâtu sa stērgă curia regescă, că foru apelatoriu centralu; ci dorescu, că organizarea Ungariei sa trēca mai înainte prin dietă țierei, ce însă guvernulu nu o voiescu.

Din acestă și din alte cauze, ce suntu ascunse pe după culisă, astadi se vorbescu despre atari stramutări în personalulu curiei, ba încă chiaru și în alu cancelariei!

Cumca profetirea acestă implini-se-va, ori ba, ne va avertă viitorulu celu mai de aproape; am dorit totuși, ca sa se puna odată capetu provisoriuulu de astadi, cu atâtu mai vertosu, căci cauzele juridice și administrative, neavendu o atare legatură strinsă cu politică mai înaltă, nu potu suferi amănare.

Despre celelalte jurisdicțiuni știmu atâtă, că competența celor de instanța prima nu va fi totu cea de astadi, de orecce justiția va sa fie despartită de administrațiune, că și în toate staturile bine ordinate: și asiă d. e. judele cerealulu nu s'aru ocupă cu altă, decâtu numai cu procese civile criminale seu numai cu administrațiunea politică; — stramutări erau sa se facă și în sedriile comitatelor; însă de orecce proiectulu organizării a datu de pedece îndată la curia regescă, despre celelalte puțin se vorbescu; cu toate ca după priceperea noastră, organizarea trebuia sa se încēpa la instanța prima, cu carea au de lucru toti cei ce recurgu vr'odată la ajutorulu statulu în cauzele, unde persōnă și averea este atacată, vatemată, și cu carea poporulu vine în atingere în toate dīele, și simte greutatea, cu carea are de a se luptă, unde se cere ajutoriu grabnicu.

De aicea este foarte vederatu, că frații noștri, cari joca unu rolu mare în politică mai înaltă, aru vōi sa rămāna și curechiulu și apoi și capră sa fie șatula; va sa dīca li-aru placē sa lapede veșmintele aceste nesuferibile de astadi din justiția, și totdeodata se opintescu din toate partile a sustine toate drepturile de până acuma, ce se dīcu istorice.

De patru ani innóta acu barc'a justitiei si a administratiunii nóstre pe marea viforósa a politiceii, din anu in anu asiá dícendu se stramutara conducatoriia barceii, unulu mai energiosu decâtu altulu, — totusi in locu de a merge innainte cátra scopulu doritu, stámu pe locu, ba adeseori valurile politiceii fine ne arunca indereptu.

Deci déca cei ce tínu frénele guvernárei voiescu a introduce unu sistemu nou, mai corespundiatoriu referintieloru nóstre, nu remáne alt'a, decâtu a-lu introduce cu ori ce pretiu si a nu conchiamá pre barbatii patriei la dieta sa faca unu fiasco nou cá in 1861, ce o recunoscú si densii; séu, daca guvernulu insusi doresce, cá organizarea sa tréca prin consultárele dietale: va fi de lipsa a lucrá intr'acolo, ca natiunalitatile nemagiare sa fia reprezentate intr'unu numeru cátu mai mare, cáci aceste de siguru nu voru voi, cá si capr'a sa se sature, apoi si curéchiulu sa remána intregu.

Ear déca este téma ca unu astfelu de elementu nu se va poté formá in diet'a tieriei: guvernulu cá in fiecare statú, are dreptu de a se folosi de tóte mijlócele, ce aducu bine in tíera, deci are dreptu a face organizare nóua, corespundiatóre recerintieloru nóstre si fára conchiamarea dietei.

Sabíiu in 10/22 Oct. **Inchiderea dietei transsilvane** va urmá Sambata in 17/29 Octobree, si dupa acést'a ablegatii transsilvani pentru Senatulu imperialu voru plecá la missiunea lorú. Deschiderea Senatului imp., dupa unu telegramu alu „Herm. Ztg.“ etc. se va face in 31 Octobree (12 Novembre.)

Principatele române unite.

Despre priimirea Domnitorului in Iasi, a dóu'a capitala a Romaniei, aduce „Tribun'a romána“ unu articulu lungu si fórté intresantu. Credemu ca plinimu o datorintia fatia cu publiculu nostru, déca vomu comunicá unele pasagie din acestu articulu, cure numai angustimea colóneloru ne opresce a nu-lu reproduce in totulu lui. Trecendu preste introduce, facemu sa urmeze numai strictu descrierea celoru intemperate:

„Cum a intratu (Domnitorulu) in sal'a cea mare a palatului, in sal'a de unionista memoria, M. S. s'a inaintatu dreptu la grup'a, in fruntea cárei'a erá primariulu orasiululu, si a stetutu a vorbi despre legea comunála. A dísu, ca ea contine dóue principie insemnate: descentralisarea administrativa si initiativ'a comuneloru, representative activitáti private. Pána acum, díse espresu M. S., totulu se asceptá dela Guvernu, de acum inainte trebuie sa-si caute si guvernatii de interesele lorú locali. A atinsu cu vorb'a si despre infiintarea consilieloru judetiene si de curend'a convocare a representárei natiunale, compuse, M. S., díse de o adunare si unu senatu, accentuandu acestu diu urma cuventu.

Dela primariulu orasiului M. S. s'a intorsu cu privirea la prefectulu districtului, carele stá la celalaltu capetu, si a dísu, ca trebuie, ca trebúi, — a se esplice nóuele reforme si mai cu séma decretulu improprietariei. Déca nu s'a facutu, voiú sa o facu eu aici, díse espresivu M. S., esplicarea acestei legiuri, voiú sa o esplicu cá unu dascalu la academia. Si s'a pusú, in adeveru, M. S. cá de pe catedra, a esplicá e x p r o f e s s o reform'a rurala din punctulu de vedere istoricu, politicu, eara mai cu séma juridicu. Lectiunea a fostu perfecta si professorele admirabilu. Sciému, din primele siedintie, ale adunárei electieve de la 1858, ca deputatulu proprietariloru mici de la Husi este fórté elocinte la trebuintia, si escelá punendu-se pe terenulu conciliatiuniloru si alu transactiuniloru; ci inca nu-i cunosceamu cu totii rarulu talentu alu unúi catedrante.

Dupa ce a trasu, in câte-va cuvinte, istoriculu cestiunei rurale, si a aretatu ca insusi reposatulu domnu Gr. Ghic'a alu Moldovei a facutu unu pasu inainte, apoi M. S. a dísu, cu convictiune, ca va veni timpulu candu insísi proprietarii, cari astadi nu-si intielegu interesele lorú, voru bine-cuventá reform'a rurala, si atunci istori'a justa va spune, ca: „Cuz'a a liberatu proprietatea.“ Fára proprietate si fára poporu, adause M. S., nu poté fi o natiune.

Numai de astadi inainte in Romani'a proprietariulu poté sa puna piciorulu pe pamentulu seu si sa dica: „Acest'a este alu meu.“ Numai de astadi inainte Românulu nu va mai fi cá o víta. (Va urmá.)

Prospectu politicu.

Déca nu 'nsiéla tóte semnele, apoi conferintiele de pace vienesé suntú aprópe de capetu cu lucrárele lorú; foile oficióse din Vienna dícu, ca rezultatulu se spera ca va fi „spre multiamirea tuturor.“

In Itali'a domnesce cea mai mare iritatiune; par-

Redactoru respundiatoru **Zacharia Boiu.**

tid'a revolutiunara, cu Mazzini in frunte, protestéza solenu in contr'a conventiunei cu Franci'a; clericalií firesce suntú fórté nemultiamiti; Pap'a e ingrijitu pentru esistintia statului bisericescu, dar totdeodata resolutu, a nu face nici regatulu Italiéi, nici staruintieloru Franciei séu altei poteri vré-o concessiune in privintia acést'a; Victoru Emmanuilu e tristu si iritatu; si preste totu Italianii numai asiá se potú impacá cu ide'a conventiunei, cáci credu, ca transpunerea capitalei la Florenti'a va fi numai unu pasu nou cátra a castigá Rom'a.

Imperatululu Napoleonu va sosi in 10/22 Oct. la Nizz'a, spre de a 'ntempiná pre famili'a imperatésca russésca, pentru ale cárei priimiri se facu pregatiri grandióse. —

Englitér'a a recunoscutu in forma imperiulu messicanu. — Foile engleze profetiescu mereu resboiulu, pecandu Austri'a imputáneza armat'a sea cu vr'o 50,000 feciori. —

Nr. 23879—1864.

Nr. 37—1 **Publicatiune.**

Dupa insciintiarile venite din provinciile invecinate pána in ultim'a l. t. Septembre au domnitu ból'a de vite in 12. Comitete a Ungariei, si au fostu de patri'a noastra mai appropriate in Maramuresiu.

In Banatu au apucatu potere mai mare, asiá catu in 12 comune infecte a regimenteloru granitieresci banatiano-nemtiescu, banatiano-serbescu si Petervaradinu s'au suitu perderea de vite la 1864 de capete.

Au domnitu mai incolo in 50 comune in Galiti'a, unde introdúcandu-se prin o ciurda minata la tergu in Lutovisko au ajunsu o estindere neobicinuita.

Afara de acést'a se latiesce inca in tinutulu granitiei Croato-slavonesci, unde anumitu pe teritoriulu regimentului Varasd St. Georg au apucatu cu putere mare, si au pricinuitu daune mari in otarele aloru 5. companii de lángra riulu Drav'a precum si in cinci comune a regimentului granitierescu de Sluin, si dóue comune a regimentului Lik'a.

Sau ivitu inca si in Croati'a in comitetele Zagrab, Pozeg'a si Kreuz, dara acolo afara de comun'a Ducic'a in cerculu Siseku s'au aretatu numai raru.

In Bosni'a e decursulu bólei stramutatoriu, si deaca din unele tinuturi suntú stirile mai favoritose, din alte parti se relateuneze despre erumperi mai nóue séu latiirea mai mare a bólei.

Mai favoritose au fostu relatiunile in privintia aceast'a din Moldov'a si Romani'a sosite, unde acum ból'a domneste numai in cerculu Kahulu in Moldovi'a, iara in alte parti e aprópe de incetare.

De totu au incetatu ból'a numai in Bucovin'a si ducatul mare Krakau, din contr'a in Bessarabi'a si tinutulu granitierescu. —

Titel au eruptu de nou.

In sfirsitu pe teritoriulu granitierescu croato-slavonescu sau lipitu si pe oi.

Patri'a nóstra in presentu e perfecte libera de periclu, si starea sanitatei asiá intre populatiune, precumu si intre dobitoacele domestice e favoritose. Ból'a ivita in comunele Reichersdorf si Ghiertanu intre cai au incetatu in Roginou nu sau aratatu mai multu bóla de antrae intre dobitoce, si acumu numai in Fru'a se mai arata versatu intre oi.

Disenteria ivita intre populatiune in comuna Bratej inca incéta, si in Gerla mai suntú cu Scorbutu numai doi bolnavi.

Despre care se da prin aceasta de scie in publicu.

Dela regescu Guvernu alu Transsilvaniei.

Sabíiu in 3-lea Octobree 1864.

Nr. 36—1 **Concursu.**

Pentru ocuparea statiunei de invetiatoriu in Comun'a gr. res. Cristianu (Grossau), cu carea suntú impreunate urmatórele emolumente:

1. unu salariu annuale de 210 fl. v. a. din cass'a allodiale comunale;
 2. optu stengeni lemne de focu pentru scóla si invetiatoriu;
 3. Cuartiru naturale in edificulu scólei,
- Se deschide prin acést'a Concursu pána in finea lunei Octobree. a. c.

Coucurentii au a-si innaintá cererile lorú cu mân'a propria scrise, la subscribulu Inspectoratu scolare, documentandu religia si capacitatea lorú, precumu si portarea de pána acumu, deaca au mai fostu in servitiu, si cu deosebire cunoscerca tipicului si a cantáriloru bisericesci.

Sibíiu 6. Octobree 1864.

Inspectoratulu scolare gr. res. alu Tract. Sibíiului I. I. H a n n i ' a m. p. Prot. si Inspector

Editor'a si tipariulu tipografiei diecesane.